

SÖDRA KASERNGÅRDEN, Fd T3

NYA ARMATURER

Remsle 13:64, Sollefteå kommun, Ångermanland

Innehåll:

Sid.

Inledning

3

Objekt / dnr.
 Länsstyrelsens tillståndsärende
 Beställare
 Projektledning
 Entreprenör
 Arbetsbeskrivning
 Antikvarie

Objektbeskrivning

3

Beskrivning / Historik
 Kulturhistorisk status

3

10

Åtgärder och genomförande

11

Planerade åtgärder
 Genomförda åtgärder

11

12

Källor

22

BILAGA

1. Plan, Byggnadsminnet.
2. Ritningar ur: "Idéförslag för Nipan / Kaserngården. Markbehandling, Belysning mm."
 Arkilag arkitekter, Härnösand, 2007-10-04. Underlag ritningar
 Fortifikationsförvaltningen, Karl Spets.

Inledning

Objekt / dnr.

Södra kaserngården, Remsle 13:64, Sollefteå kommun. Länsmuseets dnr. 2008/266.

Länsstyrelsens tillståndsärende

Beslut 2008-07-01 dnr. 433-10158-08.

Beställare

Dagon AB, Nipan 51, 881 52 Sollefteå.

Projektledning

Paul Gerdin, Dagon AB.

Entreprenör

El/belysning: Kempes El, Sollefteå.

Arbetsbeskrivning

Arkilag arkitekter 2007-10-04.

Antikvarie

Murberget Länsmuseum Västernorrland, Bodil Mascher.

Objektbeskrivning

Beskrivning / HistorikGamla kaserngården

Den vidsträckta södra kaserngården och byggnaderna som omger den utgör del av fd. T3, Norrlands Trängregemente. Kaserngården är rektangulär och omgiven av en- eller tvåplans långsträckta byggnader på alla sidor. Två högre byggnader är putsade, övriga byggnader har fasaderna i trä, samtliga med enhetlig färgsättning i ockragult och snickerier i engelskt rött under plättäckta sadeltak. T3 byggdes 1895-97 och ritades av arkitekten Erik Josephsson. Utformningen av byggnaderna präglades av tidens sundhetsideal med logementsfönster mot sydväst och gott om utrymme. Formmässigt präglades husen av de stilar som var på modet kring förra sekelskiftet, främst jugendbarock och på ritningsförslagen från 1894 var de flesta husnockarna prydda med nationalromantiska drakhuvuden. Uppbyggnaden skedde efter att riksdagen hade beslutat om en ny härordning med utökning av arméns utbildningstid. Detta ledde till

byggandet av tio regementet, varav ett var Norrlands Trängbataljon. Södra kaserngården byggnadsminnesförklarades 1993.

Man anländer på bilväg till södra kaserngårdens västra kortsida. I fonden längst bort vid kaserngårdens östra kortsida står det höga putsade kanslihuset med omgivande park. Idag används byggnaderna för kontors- och undervisningsverksamhet.

Infarten till höger leder till gamla kaserngården, foto 2008-09-02.

Infarten från väster till kaserngården, foto 2008-09-02 (Förrådsbyggnad 010, kortfasaden, till höger).

Kanslihuset (byggnad 001) står på kaserngårdens östra kortsida, foto 2008-09-02.

Kanslihuset i öster har två våningar med inredd vind och stomme av tegel. Det började byggas 1895 och uppfördes från början för sitt ändamål. Ursprungligen inrymde huset arbetsrum och expeditioner på bottenvåningen, officermäss med samlingsrum och matsal samt kök en trappa upp. Vindsvåningen var inredd med fyra tvärumslägenheter med kakelugnar för personal. 1951-52 genomgick kanslihuset omfattande ombyggnader ut- och särskilt invändigt. Då byggdes exempelvis huvudentrén om, förstukvisten ändrades och stentrappan breddades till att omfatta hela huvudfasaden och gavelfasadernas sidor. En källardörr sattes igen och flera fönster byttes ut. Invändigt skedde även förändringar 1972.

2008-09-02. Förvaltningsbyggnaden (A-kasernen, byggnad 002).

På södra sidan kaserngården står en rad byggnader i ockragult. Från öster räknat finner vi den stora putsade fd. A-kasernen (Förvaltningsbyggnaden). Byggnaden har två våningar, stomme av tegel med putsade fasader. I vardera ände har byggnaden framskjutande risaliter med slätputsade hörn som nertill övergår i rusticering. Ovanför den centralt placerade huvudentrén sitter en fönsterkupa med ett klockur. Kasernen började byggas 1895 efter samma grundplan som Josephsons förslag till kanslihus från 1894, som aldrig kom till uppförande. Byggnaden är relativt oförändrad exteriört. Plåttaket lades om på 1950- talet, takkupor ersattes med takfönster och klockans huv fick ett enklare utförande. En ingång har tagits upp på baksidan av huset i söder. Interiören har genomgått stora förändringar, planlösningar har ändrats och de ursprungliga lägenheterna har byggts om till kontor och samlingsrum. Vindsvåningens underofficersmäss flyttades ut redan 1914.

Bredvid A-kasernen på södra sidan kaserngården står en panelad gul lektionsbyggnad (byggnad 004) och längst i väster Beväringskasernen (byggnad 008), också den i gulmålade panel, som målades om under sommaren 2009.

Södra sidan av kaserngården med byggnad 008 längst bort i raden. Förrådsbyggnaden står bakom träden på kaserngårdens västra kortsida. Foto 2008-09-02.

Byggnad 8, Beväringkasernen. Foto 2008-09-02.

Förrådshuset (byggnad 010) sträcker sig utmed hela kaserngårdens västra kortsida (nya armaturer, placering och antal har senare justerats enligt handling. Infarten till kaserngården närmast. Foto mot söder

Förrådshuset (byggnad 010) ligger utmed kaserngårdens västra kortsida. Den långsträckt byggnaden är i tre våningar med trästomme och fasader av korrugerad plåt. Den kallades från början "Fordons- och utredningshuset" och var tänkt att uppföras i endast två våningar. Ursprungligen var bottenvåningen och en trappa upp avsedd för uppställningsplats för vagnar och rörliga uppfartsramper med hissar hissade upp vagnarna på den övre våningen. Dörrarna var inåtgående. Byggnaden används idag som förråd.

På norra sidan av kaserngården står från väster: stall (senare plutonsförråd), ridhus, stall (senare mc-garage) och det fd. Exercishuset, senare kallat "gymnastiksalen".

Ridhuset, byggnad 015, tillkom kring förra sekelskiftet. Huset i en våning, har långsträckt rektagulär plan med sadeltak täckt av svartmålad plåt och gulmålade fältindelade, panelklädda fasader. På Erik Josephssons första skiss var huset försett med djurhuvudprydda gavelspetsar. Huset har ventilationshuvar på taket, vilket även märker ut de flankerande fd. stallbyggnaderna. Portarna på gavelfasaderna kommer sig av att det ursprungligen byggdes en täckt ryttargång mellan ridhus och stallbyggnader (först byggdes sommarstall och senare ett vinterstall på andra sidan ridhuset). Invändigt var byggnaden ett enda rum med öppen takås och invändigt fanns en balkong för åskådare. Uppvärmningen skedde med hjälp av kaminer i hörnen av en gavelvägg. 1955 lade man

tegel på taket och betonggolv invändigt, då byggnaden skulle användas som servicehall. 1970 byggdes ett isolerat innertak i $\frac{3}{4}$ av byggnaden, som också fick el-värme.

Exercishuset, "gymnastiksalen", (byggnad 017) står längst österut på kaserngårdens norra sida, närmast Kanslihuset. Huset byggdes 1897 i en våning är cirka 12 m hög och 18 m bred. Den västra änden byggdes i två plan från början. Huset har stora, kvadratiska, tättspröjsade fönster taket var ursprungligen plättäckt, 1956 lade man tegel på taket, idag är taket täckt av svartmålad bandplåt. Byggnadens huvudentré har en centralt placerad dubbelpport med stensatt uppfartsramp. Porten har överljus och ovanför står nybyggnadsåret på en skylt.

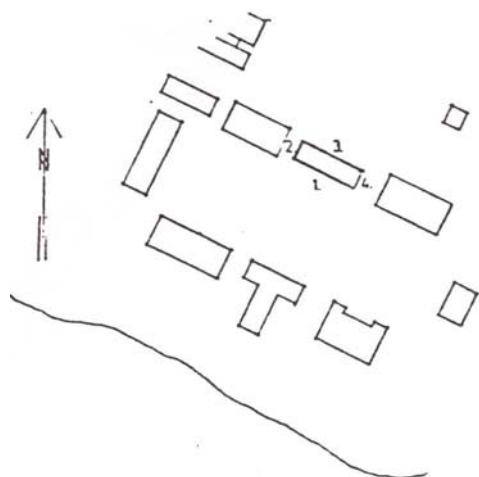
Byggnaderna längs norra sidan kaserngården; byggnad 015, "ridhuset", närmast (armaturerna ej satta enligt ritningar, vilket senare har åtgärdats).

Fd. Exercishuset, (byggnad 017), foto 2008-09-02.

Kulturhistorisk status

Den södra gamla kaserngården och byggnaderna som omger den är byggnadsminne och åtnjuter skydd enligt Kulturminneslagen kap. 3. (Byggnadsminnet omfattar flera byggnader än de belägna allra närmast södra kaserngården på skissen).

Situationsplan över byggnader kring kaserngården som omfattas av belysningsprojektet. Den smala infarten ligger längst upp i vänstra hörnet. Ur bygghandling 2007-10-04.

Åtgärder och genomförande

2008-09-02. Förvaltningsbyggnaden före ändrad placering av armaturer.

Planerade åtgärder

51 nya armaturer skulle enligt arbetsbeskrivningen monteras på byggnader tillhörande fastighetsbolaget Dagon kring äldre kaserngården på Nipan.

Vid den första antikvarisk kontrollen 2008-09-02 visade det sig att armaturer redan hade införskaffats, äldre armaturer hade tagits bort och nya redan hade monterats av ägaren, fastighetsbolaget Dagon. Före byggnadsetappen skulle beställaren ha kontaktat antikvarien, vilket ej gjordes.

Genomförda åtgärder

2009-05-18. Förvaltningsbyggnaden med nya armaturer som flankerar porten enligt ritning. (Senare inmålade el-dosa och ledning, putsskador, se sid. 20).

2008-09-15. Byggnad 004 med armaturer mitt på gaveln och på NO hörnet, vilka senare har borttagits enligt handling. (Små skyltar osv. finns monterade på husen sedan tidigare).

Små grå skyltar med egna armaturer sitter på fasader, exempelvis byggnad 004 ser nyare ut. De tillhör ej de äldre armaturer (små svarta eller vita på skaft) som tagits bort och ersatts med nya enligt bygghandling utan har funnits redan 2008. De är ej godkända enligt denna etapp.

2008-09-02. Exempel på armaturer som nu borttagits på Dagens byggnader och ersatts med nya enligt handling. Dessa byggnader, 016-017, tillhörande Solatum har ej åtgärdats.

Byggnad 016.

2008-09-02. Södra sidan av kaserngården. Närmast byggnad 4. Efter montering av nya armaturer.

2008-09-02. Byggnad 008 med nya lyktor "Solo vägg".

09 05-18. Byggnad 008 med nya armaturer "Solo vägg" och efter senare ändrad placering på gavelfasaden.

2008-09-02. Byggnad 8 efter byte till nya armaturer, Klippan 230.

2008-09-02. Byggnad 014-015 med nya lyktor "Solo vägg", vars placering senare ändrades.

2009-05-18. Byggnad 014 med rätt placering på västra gaveln men ej framsida.

2009-05-18. Byggnad 014.

2009-09-30. Byggnad 014, nu med rätt placering och antal, även på huvudfasaden.

2008-09-02.

Armaturerna är av speciell design och följer den av Länsstyrelsen godkända arbetsbeskrivningen. Antalet inköpta armaturer stämde överens med arkitektens förslag men inte placeringar och antal monterade armaturer. Läns museet påpekade omgående per telefon, att monteringen ej kommer att godkännas av kulturhistoriska skäl.

Följande anmärkningar gjordes vid den antikvariska kontrollen:

Byggnad nr. 002.

Två armaturer skulle flankera huvudentrén, inte en på mitten hade monterats. Armaturerna ska enligt arbetsbeskrivning sitta på väggen och inte mitt på den breda slätputsade och kvaderindelade portomfattningen.

Byggnad nr. 004.

På fasad mot öster satt en armatur extra på vinkelutbyggnaden mot öster närmast kaserngården.

Byggnad nr. 008.

På fasad mot nordväst satt endast en armatur ovan porten i stället för två flankerande armaturer.

Förrådsbyggnad nr. 010 (långsträckt byggnad utmed kaserngårdens västra sida).

På framsidan satt två armaturer i stället för tre och på båda gavelväggar saknades fyra armaturer, två på vardera sida mittfönstren.

Byggnad nr.014.

På fasaden mot kaserngården (mot SV) satt endast en armatur i stället för fyra på regelbundna avstånd. På gavelfasad mot nordväst satt endast en armatur ovan porten i stället för två flankerande armaturer. Sistnämnda fasad är dessutom den första man ser när man närmar sig infarten.

Byggnad nr.015.

Gavelfasader mot SV och NO: Endast en armatur satt porten i stället för två flankerande.

Beställaren önskade därefter ett möte med antikvarien i Dagens lokal på Nipan 2008-10-02 och framlade sina skäl till avvikelserna: man hade använt tidigare gjorda hål i putsen (byggnad nr. 002), det fanns på vissa platser tillräckligt ljus från lyktstolpar intill (byggnad nr 008), byggnaden i fråga är sällan frekventerad, långtradartrafik vid infarten (förrådsbyggnaden).

Beställarens invändningar kunde ej accepteras utan beställaren anmodades göra om installationerna enligt arkitektförslaget. Upprepningen och symmetrin just på denna plats är ett viktigt estetiskt uttryck.

Efter att antikvarien påpekat avvikelserna anordnade Länsstyrelsens kulturmiljöavdelning ett möte 2008-10-28, där beställaren och antikvarien deltog. Efter en gemensam diskussion gjordes överenskommelsen att armaturerna skulle följa

arbetsbeskrivningen med undantag för ett par avsteg. Byggnad nr. 004 skulle få behålla en armatur extra på vinkelutbyggnaden mot öster, som funnits tidigare och låg avsidet från kaserngården. På Förrådsbyggnad nr. 010 skulle framsidan mot kaserngården åtgärdas (ändring av placering) . Det skulle även ha suttit två armaturer på vardera gavel. Dessa ville beställaren avstå från att göra, delvis av säkerhetsskäl: norra gavelfasaden står intill den smala infarten, som också är en fraktväg för lastbilar och lyktorna på utstående skaft kommer alltför nära trafiken. Vid byggnadens södra gavelfasad står redan en lyktstolpe och fasaden ligger vänd från kaserngården längst bort i SV hörnet. Dessa avvikelser accepterades, eftersom det inte påverkar helheten i nämnvärd grad.

Slutbesiktning

Vid slutbesiktning 2009 05 18 hade tidigare påtalade avvikelser 002, 008, 014 och 015 korrigerats utom byggnad 14, som fortfarande hade endast 3 armaturer i stället för 4 samt i avvikande placering på framsidan, vilket har rättats till vid efterbesiktning 2009-09-30. På fasad mot nordväst, byggnad nr. 008, överensstämmer armaturerna med design och mått men själva fästbrickan på lamporna av den typ som flankerar porten är cirkelrunda i stället för rektangulära, som på produktbladets foto. Entreprenören fick uppgiften att kontakta leverantören. Denne har meddelat att just detta fäste kommit ur bruk, vilket accepteras. En extra hörnarmatur har tagits bort för gott på byggnad 008 och överensstämmer nu med arbetsbeskrivning.

På Förrådsbyggnad nr. 010 har bytts till tre armaturer med placering enligt arbetsbeskrivning i stället för två på framsidan men på södra gavelfasaden saknas fortfarande två armaturer.

Följande nya armaturer sitter idag på byggnaderna nr. 002,004, 008, 010, 014, 015 som tillhör Dagens fastighetsbestånd. Armaturerna följer till fabrikat och placering godkänd arbetsbeskrivning utarbetad av Arkilag arkitekter 2007-10-04,:

2 st. armaturer Klippan Vägg diam. 300 mm, Atelje Lyktan på byggnad 002

43 st. Solo Vägg, Atelje Lyktan, på byggnaderna 004, 008, 010, 014, 015

2 st. Klippan Vägg, diam. 230 mm, Atelje Lyktan, på byggnad 008.

Inmålning av el-dosor och el-ledningar har utförts av Sandå Måleri, Sollefteå.

Markstrålkastare för fasadbelysning på byggnad 001 har ej monterats och var ett tillägg i förslaget på beställarens begäran. Markstrålkastaren kom ej till utförande då byggnaden ej används. Detta kan accepteras ur kulturhistorisk synvinkel, eftersom den aldrig har funnits på platsen.

Belysningsstolpar på parkeringen tillhör Sollefteå kommun och byggnader 016-017 på norra sidan kaserngården, vilka ej har ej åtgärdats och tillhör fastighetsbolaget Solatum redovisas ej här.

Observera att egna anslag och armaturer på byggnaderna kräver Länsstyrelsens tillstånd! Belysningsstolpar, vilka ej tillhör Dagon – (kommunens projekt) redovisas i separat rapport. Lämpligare placering för P-skyltar är en gemensam separat skylt för parkeringen med placering godkänd av Länsstyrelsen.

Putsskador Förvaltningsbyggnaden, 002 (underhåll, ej antikvarisk kontroll)

Förvaltningsbyggnaden hade även putsskador vid huvudentrén ovanför rullstolsramp. Dessa har putslagats som underhåll och tillhör ej denna etapp.

Huvudentrén, som ligger i skuggan mot norr och suger upp vatten kapillärt i putsen och medföljande salter från tösaltning (synliga saltutfällningar) har orsakat saltsprängning. Skadorna har lagats med Porosanbruk (Keim) och på detta handpåsagen spritputs som har avfärgats. Porosanbruket ska kapsla in saltet och uppnå en längre beständighet innan nästa omputsning. Något mindre spritsten än befintlig har använts och färgen är fortfarande flammig efter ojämn sugning. Den kan ev. bedömas bättre nästa säsong. Kulören är något rödare än befintlig puts.

2009-06-24. Förvaltningsbyggnaden 002. Putsskada vid entrén med sannolikt platsblandad spritputs.

2009-08-25. Fasaden med påslag av Porosan.

2009-10.20. Förvaltningsbyggnaden 002 efter avfärgning.

Källor

”Idéförslag för Nipan / Kaserngården. Markbehandling, Belysning mm.” Arkilag arkitekter, Härnösand, 2007-10-04.

Program för kulturmiljövården i Sollefteå kommun, Sollefteå stadsarkitektkontor, rev. upplaga 1996, sammanställningar/beskrivningar: Ann Renström.

Sandberg, Bo: *Norrländsträngaren 1977. Tidskrift för Norrlands trängregementes kamratförening årgång 15*, Sollefteå 1977.